

Competències, formació i bones pràctiques dels professionals de l'acció socioeducativa

La formació dels professionals de l'educació social sempre ha estat un tema obert al debat, des de les primeres escoles de formació, abans que l'educació social s'incorporés a la universitat, fins a l'actualitat.

El tipus de formació està determinada per la idea del perfil professional subjacent que apunta a un rol social, a unes funcions i, també, a uns models teòrics de fonamentació.

Durant els anys setanta i noranta, les escoles de formació estan molt influenciades per la tradició francòfona de l'educació especialitzada i per una dimensió comunitària que gira al voltant de l'animació sociocultural, també influenciada pels aires de canvi que aporta la transició democràtica. Es tractava de formacions molt orientades a l'acció pràctica, molt impulsades pel col·lectiu professional.

L'arribada de l'educació social a la universitat l'any 1992 (el decret de creació dels estudis és de l'any anterior) fa que la formació es redefineixi i, potser erròniament, s'orienti cap a una perspectiva més escolar, si més no a l'inici, que denota també algunes diferències entre l'acadèmia i el món professional. Afortunadament, els primers anys de la diplomatura en Educació Social hi van haver canvis freqüents en els plans formatius perquè el procés paral·lel de professionalització identificava buits formatius que calia omplir. En aquest sentit, és interessant destacar la progressiva harmonització de les relacions entre l'acadèmia i el món professional, element central a l'hora d'assegurar una formació de qualitat i, a la vegada, realista i efectiva.

L'arribada del pla Bolonya i el pas de la diplomatura a grau universitari va representar un canvi estructural a l'hora de dissenyar els currículums formatius.

Aquí, val la pena destacar que a l'Estat espanyol, al voltant dels anys 2005-2008, es va intentar construir un marc comú formatiu per a totes les universitats en forma de fitxes tècniques que asseguressin una certa homogeneïtat en la formació dels educadors socials (com es va fer en altres àrees de coneixement), però que finalment no va reeixir. El resultat va ser que cada universitat, des de la seva autonomia, va acabar construint els seus plans d'estudi, de vegades amb poques similituds entre ells.

Un segon debat que va aparèixer en el pas als graus va ser el d'on posar l'èmfasi en el procés formatiu. Mentre que durant la diplomatura s'havia seguit un disseny formatiu centrat en els continguts (tot i que des d'una mirada

àmplia que identificava la dimensió conceptual, però també la procedimental i l'actitudinal), el pas als graus apuntava cap a la formació en competències, com una nova alternativa en el disseny de la formació.

La idea de formació per competències no ha estat absent de discussió. Mentre que una mirada àmplia del concepte l'identifica amb la integració harmònica de sabers, estratègies i actituds com un tot integrat per al treball en entorns complexos, també hi ha autors que alerten del perill que la idea de competència, des d'una mirada molt més restringida, apunti a la capacitació tecnocràtica per a respostes tancades i mecàniques que devaluïn la capacitat de centrar-se en les necessitats de les persones.

El debat és ampli i, segurament, inacabable, cosa que denota l'interès i la preocupació per una formació de qualitat que capaciti per respondre adequadament als reptes del món actual.

En aquest monogràfic presentem un seguit de textos que reflexionen sobre aquesta dimensió competencial, ja sigui en el conjunt de l'educació social o en algunes de les seves àrees específiques.

Esperem que aquests textos aportin bons arguments que contribueixin a mantenir viu el debat i el facin avançar.

Jesús Vilar Martín
Professor de la Facultat d'Educació Social i Treball Social
Pere Tarrés – Universitat Ramon Llull